

egenstanders
inder ruwe,
ardeerende,
humane en
moedelijk
euen gele-
nen uit dien
vlogten.
erg. Er was
zeker maat
ghheid. Maar
at de keuze
ts toe. Ar-
nten volgen
g geleerde
a zulk een
lan bij ver-
ndering, en
e eeuw, ver-
genstanders,
thans zich
hi?
hij beter
n jaren,
steeds op
de les niet
en. Het is
de bondige
ms van zijn
peter vorm
at te meer
al, dien Dr.
s, zoo bij
ij Ethischen
de diepere
Synodalen
brengen.
een einde,
n aanvang,
erijds het
den *Wopde*
tsel onzer
en.
Dr. Kleyn
omen, door-
had, om te
overstnat.
an *Marnix*
en los van
van *Groen*
nen, dat hij
stelsel niet
en Goossen,
staan: De
ix, Voetius
partij met
of ook Dr.
historie der
te hebben.
aardige po-
zijn stelsel
de oude ar-
chiviers te
ets.
in de kerk
heeft altoos
legitimée-
t wijs zijn
g hield zelfs
anleme den
te.
ers.
signatuur,
In dit ge-
nieuwe ket-
ten ketterij
Dr. Kleyn
rij in aan-
de verla-
niet, dat in
sigeren zou.
eerste ge-
dich onwil-
deze pas
buiten alle
at?"
rs ook voor
nbevelings-
ook waar
iger leeftijd
g niet af-
rucht van
ier midden
jaren een
kenmerken
wachting,
n, dat bij
leurgesteld,
e persoon-
vermoeden
le men dan
verschijnsel
yers, maar
buiten te
brinssels?
even te zijn
rzedenden,
n naam be-
gving van het
eluden had
op los te
dere werk-
t, mag be-
de juiste
an een ge-
droef ver-
en en bijna
is al te
sielkundig
deuwe ket-
gelijk hier,

van kleinen omvang; steeds het feit voor, dat er in hun optreden bovenmatige arrogantie sprak.
Dit kon niet anders.
Dese arrogantie bij den apostel eener nieuwe ketterij is geen gewone zelfverheffing noch ook onedele pedanterie. Ze heeft veel dieper oorzaken. Tegenover de indrukwekkende macht der dusver geldende waarheid, staat zulk een met zijn fonkelende opinie verlegen. Zoo onvast. Zoo wankel. Dit besef van zwakheid doet tasten naar een stut, een steun. Men vindt dien nauwelijks. En daar men toch (hoezeer dan ook in dwaling) zijn ketterische opinie voor waarheid houdt en in verband zette met zijn innerlijk zieleleven, en langs dien geleiddraad weer met de eere Gods, — voelt men dan drang en roeping in zich opwaken, om door te hoogen toon en te forscher woord, kon het zijn, ook aan anderen dat vertrouwen in te boezemen, dat men zelf zoo onvoorwaardelijk in zijn eigen voorstelling bezit.
Het is nog niet de dweper die aan het woord is. Die wordt pas geboren als men de publieke opinie tegen zich krijgt, en nu in *het wild romaneske zwerfen* een lokaas voor de menigte en balsen voor eigen wonde zoekt.
Neen, het is nog in eigenlijken zin de hereinarch; de man die met onwankelbare overtuiging, en toegerust met talent en kennis, op een of ander stuk van het geloof een ketterische opinie systematiseert.
En uit dat oogenpunt bezien, begrijpen we dezen hoogen toon ook bij Dr. Kleyn. Een toon, die anders belachelijk zou wezen, wordt nu bij hem tragisch-erotic.
Als Arminius optreedt, hebben een Augustinus, een Thomas, een Calvin in zijn schatting *minder dan niets te beduiden*. En dat niet omdat hij zelf zoo hooge inbedding van zich zelven koestert. Neen, maar omdat die Augustinus, die Thomas, die Calvin *weg* moeten van zijn doel wordt niet bereikt. Daarom neemt hij de toevlucht tot de inbedding, dat deze Augustinus, die Thomas, die Calvin eigenlijk niets te beduiden hadden. Hun reputatie geensurpeerd! Een sonderlinge vergissing. En na zelf in die voorstelling te zijn ingegaan zoekt hij diezelfde voorstelling nu ook bij anderen post te doen vatten.
En zoo nu ook hier.
Marnix, Voetius, Groen van Prinsterer, — om nu van De Savornin Lohman en Rutgers, Kuiper en dergelijke nietswetende miniatuur-dwergetjes nog niet te spreken, staan natuurlijk aan Dr. Kleyns ideaal en systeem in den weg. En nu is er maar één middel om deze *sta-in-de-wegs* weg te krijgen, en dat is: *er over heen kijken*. Om dat te kunnen doen, moet men dan hoog gaan staan; zoo hoog dat uw voeten ongeveer hun plaats vinden, waar het woord der anderen uit hun mond uitspringt. En dan is men er.
Dit hoogen in den toon bij Dr. Kleyn, heeft ons daarom evenmin als de *trap*, dien hij hier en daar aan zijn tegenstanders geeft, in het minst gehinderd.
Dat doet niet Dr. Kleyn, maar zijn hereinarchische demon.
Zelfs kunt ge er staat op maken, dat zonder de kalme persoonlijkheid en de degelijke studie van Dr. Kleyn, deze toon en dit vertreden van zijn tegenstanders *nog heel anders zouden zijn*.
Slechts bekruip u bij het lezen soms de vrees, of dit van elk systematiseeren eener nieuwe ketterij geheel onlosmakelijk, siektverschijnfel, niet ook bij Dr. Kleyn bestemd is, om hem op te schuiven naar de grens van het *fanatisme*!

Professor Spruyt met zijn vermakelijke openhartigheid vindt bij de redactie van *De Hervorming* zelfs reeds tegenspraak. „Enkele heetgebakende overvragers uitgezonderd, zoo schrijft ze, die 'alands zaken naar de eene of andere afgetrokken theorie zouden willen regelen, kan, wie het thans op een liberaal programma eene plaats wil geven, daarmede niet bedoelen, dat alles wat de bijzondere verhouding tusschen den Staat en de verschillende kerkgenootschappen regelt, met één slag zou worden opgeruimd, als ware die verhouding niet allengs, in verband met allerlei omstandigheden, geworden.
„De leuze: „scheiding van kerk en staat“ dagteekent immers — het enkelvoudige „kerk“ wijst er reeds op — uit een tijd, waarin de staat tegenover eene bepaalde, op de eene of andere wijze bevoorrechte kerik stond. Wie van „scheiding tusschen kerk en staat“ spreekt — zoo althans vatten wij het op — bedoelt daarmede wegneming van alles wat *daaraan* herinnert. Dan blijft de vraag nog onbeslist of, en zoo ja, in hoeverre de verhouding tusschen den staat en de godsdienstige vereenigingen — zij mogen kerken, of kerkgenootschappen, of vrije gemeenten, of afdeelingen van den Protestantenvond of anders heeten — nog eene andere moet zijn dan tegenover andere zedelijke lichamen. Dan komen de bijzonderheden ter sprake, waarop Prof. Spruyt de aandacht vestigt.
„Ten onzent herinnert, wij zouden willen zeggen, herinnert alleen de wijze, waarop aan wat Art. 168 der vorige grondwet voorschrijft, uitvoering wordt gegeven aan den ouden toestand. Men kan van gevoelen verschillen over de vraag, of „scheiding van kerk en staat“ het opheffen van elken financiële band vereischt; maar men moet, dunkt ons, toestemmen, dat de wijze waarop thans de financiële verhouding tusschen kerk en staat geregeld is, op het daarin uitgesproken beginsel inbreuk maakt. Althans wat de Ned. Hervormde Kerk betreft. In dien geest lieten de oud-minister Smidt, Prof. Buys, Mr. De Beaufort en anderen zich er over uit. De Staat oefent met de thans

bestaande regeling invloed uit op het innerlijk leven der kerk.“
En dan terugkomende op professor Spruyts potsierlijk Liberalisme, dat in onderdrukking van de kerk door den Staat werd gezocht, zegt ze: „Indien liberaal te zijn, liberaal in den politieken zin des woords, nog iets anders beteekent — en dat doet het toch zeker — dan te eischen „dat bij de leiding der zaken hartstocht en vooroordeel niet, kennis en nadenken (en geweten) wel de beslissende atom hebben“; indien „liberaal“ ook een politieken inhoud heeft, dan kan de liberale partij daarmede geen vrede hebben; dan moet zij inzien: dat dit strijd met het beginsel „scheiding van kerk en staat.“
„Bij de grondwetsherziening bleef art. 168, hoofdzakelijk om redenen van politiek beleid, zooals het was; gelijk het in 1848 uit verlegenheid was gebleven, zooals het vóór dien tijd reeds luidde. Maar bij de jongste grondwetsherziening werd, toen het aan de orde was, het uitsicht geopend, dat eene organieke wet aan het daarin vervatte voorschrijft eene toepassing zou kunnen geven, die meer in overeenstemming zou zijn met het beginsel der scheiding van kerk en staat.
„Dat had de liberale partij moeten aangrijpen, zonder er zich van te laten terughouden door de overweging, dat ook Dr. Kuiper en de zijnen het wenschten, of dat het dezen zou ten goede komen. Zij had het kunnen doen, zonder daarom in haar programma buiten de lijn van actie te gaan, die door de jongste herziening is getrokken.
„Waarom deed zij het niet? Waarom spraken de liberale kiesvereenigingen in dien zin zich niet uit?
„Mr. Van Houten wilde, naar hij in de Amsterdamsche kiesvereeniging de *Grondwet* verklaarde, ook in deze materie voorstellen van de kerkelijke partijen afwachten.
„Waarom?
„Is dit dan eene zaak die alleen de kerkelijke partijen aangaat?
„Daar is een tijd geweest dat Mr. Van Houten bij onderwerpen van deren aard eene andere houding aannam.
„Wat maakt hem, wat de liberalen in 't algemeen in deze zaak zoo terughoudend?
„Wat brengt er hen toe in dit opzicht en aan de anti-revolutionairen en aan de radicalen zooveel vóór te geven?
„Zeg, indien gij meent dat het zoo is, zeg dan, dat de omstandigheden, dat dit en dat en wellicht nog iets anders, u verhinderen, uwe beginselen toe te passen; maar zeg in de plaats daarvan niet, dat zij niet zouden eischen, wat ge thans meent niet te kunnen doen.“
Dit is ronde, dit is eerlijke taal.
Een geestelriem voor politieke tinnegeters en makelaars in uitruilbare, verkleurbare, en als *canotouche* kneedbare beginselen.
Uit Bruinisse komt ons de klacht, dat velen die eertijds in de vergaderingen der naar wijlen Ds. Ledeboer genoemde kerkdoopt zijn, door de Synodale hiërarchie niet als *gedoopten* erkend worden.
In verband hiermede en in antwoord op de ons gedane vragen merken we dienaangaande op:
1°. Dat de Synodale hiërarchie zich op allerlei wijze aan wederdooperij heeft schuldig gemaakt, maar toch steeds geëindigd is met te zwichten voor de overmacht der feiten.
2°. Dat de Synodale hiërarchie in bedoelde vergaderingen geen erkenning van hun Doop bij de Synodale hiërarchie moesten vragen; ook niet bij huwelijksluiting. Zulk een vragen van erkenning is een verloocheenen van wat Ds. Ledeboer beoogde en van wat in deze kringen nog steeds trouw beleeden wordt.
En 3°. dat het denkbeeld van den inzending, om nu deze vergaderingen van Ds. Ledeboers vrienden ook als een instituut door den Koning te doen erkennen, als het gereede en geboden middel, om de Synodale hiërarchie tot erkenning van hun Doop te bewegen, ons noch gewenscht, noch geoorloofd, noch doeltreffend schijnt.
Immers de Synodale hiërarchie zag zich te diep alle geestelijke beset oartzinken, om nog geestelijk te kunnen beoordeelen wat Doop zij. En zoo lang het haar belang tegen is, zal ze om geen Koninklijke erkenning ooit uw Doop erkennen.
Ten andere een erkenning van den Doop, moet niet gaan om wat de aardsche Koning goedkeurt, maar om hetgeen goedgekeurd wordt door den Koning in de hemelen.
En eindelijk het zou ongeoorloofd zijn. Want had Ds. Ledeboer dat standpunt willen innemen, nu dan ware Ledeboer van Ledeboer gescheiden, en had hij veilig zich het dragen van zijn kruis kunnen sparen.

In *De Basijn* komt de heer Ds. F. M. Ten Hoor terug op de tucht die over de gedoopten moet gaan, voor zoover zij nog niet tot het heilig Avondmaal zijn toegelaten. Hij had voorgesteld, derulken van de catechisatie te weeten. Ons kwam dit geestesmiddel erger dan de kwaal voor.
Thans voert hij aan: 1°. dat de gemeente ook buiten de catechisatie om zulk een knaap of meisje met *het Woord* bewerken kan; en 2°. dat er toch iets gedaan moet tegen zulk knapen of meisjes die een egerlijk leven leiden.
We kunnen thans deze kwestie niet principieel behandelen, daar we dan op Ds. Ten Hoor definitie van de *kerkelijke tucht* zouden moeten komen, die ons dunkt te veel naar de *ethische lijn* te buigen, en die wij gaarne meer naar den *Gereformeerden* kant trokken.
Hij neemt slechts één element in de tucht aan: het *ethische*, wij drie: het ethi-

sche, het theologische en het soteriologische. Doch hierover misschien later.
Ook buiten deze definitie om, kunnen we thans de bedenking van Ds. Ten Hoor genoegzaam bespreken.
Ons komt het namelijk voor, dat moet vastgehouden aan dezen regel: Zoolang knapen en meisjes onder de ouderlijke tucht staan en nog niet zelfstandig in de gemeente door openlijke belijdenis optreden, moet de kerk de tucht over hen door tucht op de ouders oefenen.
We gaan hierbij uit van de onderstelling dat ook de ouders leden der kerk zijn, en dat het toelaten tot het heilig Avondmaal niet over het 17e of 18e jaar loope.
Ouders zijn tot het oefenen van tucht verplicht, en de ouderlijke tucht mag niet op de kerk overgedragen. Eerst als iemand openlijk tot belijdenis komt en het Avondmaal zoekt, komt de *rechtstreekse* kerkelijke tucht ook voor hem aan de orde.
Slechts in twee gevallen nu levert deze regel moeilijkheid op: 1°. zoo de ouders onmachtig blijken om het kwaad tegen te gaan of te breidelen; en 2°. zoo de mondigen werden en uit de ouderlijke tucht uitgaan, zonder tot belijdenis te komen.
En wat deze gevallen aangaat zouden wij wenschen: 1°. dat ouders tegen kwaadwillige, onhandelbare en weerspannige kinderen veelmeer dan dusver de hulp van den sterken arm inriepen, waarop de wet hun recht geeft. Het spelen van een kind met het ouderlijk gezag is een bron van egerlijk kwaad.
En zijn ze eenmaal mondig, dan moet de kerkeraad zelf optreden en voortschrijden tot den ban.
Wat eindelijk de opmerking van Ds. Ten Hoor aangaat, dat men knapen en meisjes, ook al sluit men de catechisatie voor hen, toch met het Woord kan bewerken, geven we toe, maar eilieve, wat komt daarvan?
Eer zouden we zeggen, laat dan de Bedienaars des Woords apart met zulken catechiseren.
„Hij verliet de negen en negentig, en ging uit om te zoeken het verloren schape!“
Met genoegen zagen we, dat *De Hope Israels* in groote formaat als orgaan van de Nederlandsche Vereeniging voor Israël is opgetreden.
Naar verhouding zijn er in Nederland veel Joden, en betrekkelijk is er hier te lande weinig voor hun toebrengring tot den Christus gedaen.
Wel hielden onze vaders er in hun bloetijde het oog op, en deden er naar evenredigheid veel voor; maar sinds 1700 sliep ook dit werk in; en eerst in onze eeuw leefde het vooral onder den invloed van Capadoc, Da Costa, Schwartz en anderen weer op.
Toch zijn ook zoo de stations der Engelsche en Schotsche genootschappen te Amsterdam ons nog een verwijt aan onze Christelijke conculantie.
Waarom moesten de Schotten en Engelschen hier komen doen, wat ons op de hand was gelegd? En waarom konden de duizenden rijk met goederen bedeelde Christenen niet reeds lang aan de Schotten en Engelschen gezegd hebben: Trekt u terug, en laat aan ons dit arbeidsveld!
Er is geld, er zijn krachten hier te over.
Lof verdient dan ook de *Nederlandsche Vereeniging voor Israël*, die reeds een reeks van jaren pogde iets van deze onze schuld af te doen. En ook al is het bekend, dat deze vereeniging behalve de bekeering van de Joden hier te lande, zich ook nog ten doel koos het *propaganda maken voor Christelijke denkbeelden*, die onze vaders steeds bestreden, toch mag dit aan onze waardeering niet het zwijgen opleggen.
De ijver dezer broederen, hun volharding en hun moed beschaamt velen in den lande, die o. i. terecht critiek op deze vereeniging oefenen, maar inmiddels de zaak laten voor wat ze is.
O, Wat zou het kostelijk zijn, indien alle Christenen in den lande, nadat uit het werk onder Israël alle theologische geschil was uitgelicht, zich eens van harte vereenigen konden tot dit één doel, om velen uit de Joden hier en elders te winnen voor hun Messias, en ze dan zich aan de kerk te laten aansluiten, en zoo den dag voor te bereiden, dat de Joodsche buurten in onze steden niet langer een protest bleven tegen de macht van het Evangelie.
Doch zal dit kunnen?
Wij vragen niet, dat de broederen aan de overzij hun denkbeelden prijsgeven. Wat we zouden wenschen, is alleen, dat aller doel *eeniglijk* werd de Joden naar den Christus te lokken, en dat de propaganda van het *Chiliasme* werd besgeten.
Tot hiertoe schijnt dit echter niet te kunnen.
Men is nu eenmaal in het spoor van deze propaganda ingekomen.
Men keert zich af van een ieder die uit overtuiging het *Chiliasme* niet deelen kan. Zelfs reeds de naam toont het.
Nederlandsche Vereeniging tot bekeering der Joden, moest ze heeten; maar zij spreekt van *Israël*.
En nu wat het *Israël* Gods is, leert ons Paulus dat niet? Geheel afgescheiden van de vraag of ge met Israël uit de Joden of met Israël uit de Heidenen handelt.
KUYPER.

eenige vraag is en moet blijven: „Wat wil God de Heere?“
Hij zegt er van:
Ook wordt de vereeniging nog maar al te vaak beoordeeld uit het oogpunt van genoot en voordeel; en dit achten wij zeer verkeerd. Het komt bij de vereeniging niet aan op hetgeen deze of gene broeder zegt of veronderstelt, maar op de belijdenis en de orde der kerken als zoodanig. „Wij beseffen, dat er bij doleerenden en bij niet doleerenden nog altijd in zekere mate achterdocht, twijfel en vooroordeel is te overwinnen, eer de vereeniging *hardeijk* zal kunnen getroffen worden. Maar daartoe zijn niet zooveel jaren noodig, als men zich slechts houdt aan de H. Schrift. De vereeniging van allen die de gereformeerde belijdenis ook op kerkelijk gebied beleden, is geen kwestie van vrije volkekeuze. Maar al te dikwijls doet men hier zoo voorkomen. Neen, het Woord van God heeft hier te beslissen. Als straks de meerdere kerkelijke vergaderingen (n. l. de Synoden) gezamenlijk op grond van dat Woord tot de overtuiging komen, dat vereeniging *pluikt* is, dan moeten daarvoor alle beschouwingen van ondergeschikten en particulieren aard terugvallen, en is elke gemeente, die prijs stelt op het gereformeerde kerkverband, gehouden, zich naar uitwijzen der meerdere vergaderingen te gedragen.
En evenzeer ter snede is wat hij opmerkt over de roeping om heiderijds geen spijkeis op laag water te zoeken, maar ook met Christelijken moed te kunnen heenstappen over veel, dat ingeroest en scheefgeworpen is.
Gezins, het *aan* zijn, dat de stille en kwalijk te motiveeren afkeer, die de beide kerkelijke groepen hier en daar nog bezit, oorzak wordt, dat de samenwerking in een kerkverband nog eenigen tijd toef, dewijl men eenvoudig *ongeduld* blijft om te vereenigen; *ongeduld*, ook al zou het tegen Gods wil zijn. Maar toch moet deze lade, bestondenevangelische praktijk nooit verdedigd worden. Mogelijk zijn er somtijds modellijk weg te nemen velden. Diep krenkend en lang blijvend is soms de herinnering van wat menigmaal de houding was van den eenen broederkring tegenover den anderen. Wij zouden ook niemand willen verdedigen om de grenzen tusschen Christelijke meegedienheid of bijgezaamheid en beginselafwijking uit het oog te verliezen. Maar den noodtoestand en de omvangrijke past den beklager van Christus voorzichtigheid, waardigheid en ernst. Al is ons traagheid tot toornen over persoonlijke belediging tot plicht gesteld, daarom mogen wij ons nog niet *engstelig* toonen voor beledigingen of iemand bejegenen van kwijtschelding voor *het eren* schuld opdringen. Alteminist mag dat geschieden, waar het de zaak des Heeren en de benedijking van zijn kerk geldt. Maar aan de andere zijde mogen wij den medeliederende geest *houden*, waar zij feteijk voor God en menschen beliden wordt, en wij Gods hand zelfs werkzaam zien tot wegneming van de *gevoelen* der schuld. Reeds in het toekomen van de broederhand, die zich vroeger van elkander afveenden, ligt een *erem* van ongelijk. Die broederhand aan te grijpen, is dan ook een bewijs van *slachthoud*heid, maar toont juist, dat men het *meeste* met vroegere grieven, en dat niet de zucht om een bijzonder pad te loopen, van de anderen verveemde, maar alleen de begeerte om voor het aangezicht Gods getrouw te worden bevonden.
In enkele opzichten zal er *altijd* verschil van inzicht blijven bestaan. Zoo b. v. over de grenzen der zichtbare kerk, over de waardeering van de historische feiten in en na 1816, over de handhaving van kerkelijke pretentien tegenover de burgerlijke overheid, en zoo meer. Maar daarom behooven de „Scheiding“ en de „Doleantie“ niet al te genedig met elkaar voorgesteld te worden. Dit is ongeoorloofd en niet met de waarheid overeen te brengen, zoolang beide groepen van beliden in werkelijkheid en beide met ouderlijke middelen naar hetzelfde doel streven. De Apostel Paulus vermaant ons om tot voort niet *geen* *woord* strijd te voeren. Deze *gewrichte* les komt hier te pas. Als men het *sabstijk* eens is, moet alles gemeden en bestreden, wat zulk een woordenstrijd zou verwekken of bestendigen.
Het schijnt dan toch metterdaad, dat de houding door het Synodaal Convent aangenomen en de eerste stappen der Deputaten niet geheel zonder vrucht zijn gebleven.
We zouden er nog willen bijvoegen: Zeg niet: *Luter* zullen we ons wel vereenigen. Dat is misgezien.
De uitkomst in alle landen leert, dat vereenigen van kerkengroepen *in het eerst* reeds hoogst *moelijk* gaat bij uitstel bijna *onmogelijk* blijkt; en als het teere hout hard is geworden *wilkommen* buiten *hope* is.
KUYPER.

Deutsche rijk, die voor het meereendeel Protestantische lezers hebben, vrees kon ingeboezemd worden, om het gevoel der Evangelischen te kwetsen, en tot bereidwilligheid konden genoot worden, om artikelen en mededeelingen op te nemen, die geschikt zijn om het Evangelisch bewustzijn te versterken, dan ware reeds veel gewonnen.“ Zoo lezen wij in genoemd blad.
„Voor bladen, die weigeren, zoo men een soort van „Index“ kunnen maken, zoodat zij gedwongen werden om met de Evangelischen rekening te houden.“ zoo luidt het verder.
Ons dunkt, dat de Deutsche Ultramontaanse partij de Evangelische in doortzicht en krachtig optreden verre overtreft. Van eerstgenoemde zijde zoekt men niet nederig een plaatsje in de liberale couranten om er enkele berichten en artikeltjes in opgenomen te krijgen, en is men niet tevreden, wanneer maar niet te veel k. a. d. gesproken wordt van de Roomsche kerk, doch is men liever in de weer, om zich van de pers, bij voorkom van die, welke tevoren in dienst van het liberalisme was, meester te maken. Zoo is verleden jaar het om zijne illustratie ook in Nederland zop gunstig bekende tijdschrift *Uder Land* en *Meer* in Roomsche handen overgegaan. Ook staat de *Neue illustrirte Zeitung*, die in Weenen verschijnt, sedert 1 October tot *Uder Land* en *Meer* in verband. De redacteur van een Luthersche orgaan kreeg de aanbieding van gratis toezending van het Weensche blad, indien hij den prospectus driemaal in zijn blad liet afdrukken. Op de vraag of de leetuur, welke de *Neue illustrirte Zeitung* aanbiedt, evenals die van *Uder Land* en *Meer* de strekking zou hebben om de Roomsche beginselen aan te prijzen, werd geen antwoord ontvangen. Dit stilzwijgen zegt veel. Dezelfde firma geeft nog een humoristisch blad uit, waarin men zien kan, dat men alles in het werk stelt om de liberalistische pers niet oppermachtig te laten heerschen. Wij zijn er van overtuigd, dat nog menig ander blad in stille onder Roomschen invloed staat.
In een geschrift van Muhlhauser, getiteld „Christendom en pers“, wordt geklaagd, dat mannen, die beweren, dat zij om een of ander ondergeschikt punt de met groote moeite en offera opgerichte Christelijke pers niet steunen kunnen, zonder eenig gewetensbezwaar couranten met abonnementen en advertenties begunstigen, welke het geloof der kerk op het minst vernietigen.
Dezelfde klacht zou men in Nederland kunnen laten hooren, schoon in dit opzicht toch eenige verbetering merkbaar is.

Gemengd Nieuws.

Her besluit van het protestantsch opperconsistorium te München met betrekking tot de voorrede over den Duitschen kroonprins luidt woordelijk: „De uinnoudeling tot algemeene openbare gebeden geschiedt volgens de kerkorde slechts op grond van hooge machtingen; in de gemeenten bestond echter van oudsher de gewoonte voor lijdende medechristenen de hulpe des Heeren in te roepen. Dat men dus voor den zwaar bevochten kroonprins van het Deutsche Reich, nu de levendige wensch, dat dit geschiede, uit het midden der gemeente voortkomt, levert daarom niet het minste bezwaar op. In vele gemeenten heeft men op eene uitnodiging van een of ander kerkbestuur niet gewacht, maar hebben de leeraars geheel vrijwillig aan den toestand van den kroonprins in hun openbare gebeden gedacht.
In het jaar 1836 werd in November de gewone boete- en bededag in de stad Hamburg gehouden. Het garnizoen vierde den dag echter niet mede; er werden schietoefeningen gehouden, terwijl om de kerk zich hoornblazen en tamboers oefenden. Dit gaf aanleiding, dat er in het *Hamburger Freundblatt* een artikel verscheen met het opschrift: „*Allet deede gebed*.“ Op aanspraak van den regiments-commandant, dat zich hierdoor beledigd achtte, veroordeelde de rechtbank den redacteur, Mr. Menck, tot een boete van 50 Mk. en 6 dagen gevangenisstraf. De redacteur kwam in hooger beroep en wees daarbij op het feit, dat in de *Hamburger Correspondent* een veel scherper stuk gestaan had. Het commandant hield vol, dat hij door het artikel zich beledigd gevoelde, schoon hij ook erkende, dat hij bij de regeling van den dienst niets van den bededag arst, en dat, toen hij er kennis van kreeg, hij zijne orders niet meer kon intrekken. De stralamer sprak den beddaagde vrij, op grond, dat hij niets anders dan ware feiten had vermeld, het opzet om te beledigen niet bestond en als staatsburger het recht had om op geoorloofde wijze zijne afkeuring over het gebeude uit te spreken.
Onlangs heeft de ex-pater Hyacinthe Loysen opnieuw zich laten hooren en heeft zich daarbij sterk tegen het protestantsche ingelaten. Volgens dien redenaar is het niet het protestantsche gedachten, geheel gedaan zelf. „Er zullen nog wel altijd eenige Protestanten overblijven, zoolze er nog dooch Joden zijn, die aan de Joodsche inzettingen getrouw wenschen te blijven; doch zij oefenen gansh geen invloed meer uit op den gang van zaken. Het protestantsche is goed begonnen, maar het is door zijn eigen fouten gevallen.
„Zoo overrede Hyacinthe.
„Jammer dat hij vergat de hand in eigen boezem te steeken. Immers, de zaak, die hij voortaan, in ons veel opher beginnende, doch waarop is de beweging uitgeploosd? Tot hiertoe op niets. Hyacinthe heeft op allerlei wijze gepoogd om propaganda te maken voor het Oud Katholicisme; hij beschikt over groote rednergaven; aanvankelijk werd hij door velen gesteund; doch telkens is het gebleken, dat de beweging die hij op 'touw sette op niets uitliep.
„Het is een doodscheit land, dat zijn geest voortbracht. Dit, althans kan van het protestantsche niet gezegd worden.
—
Bij den aanvang van dit jaar hebben de aandeelhouders van de speelbank te Monte Carlo wel in de handen kunnen wiften van genooten, omdat zij in het seizoen 1886—87 meer dividend hebben ontvangen dan de voorgaande jaren. Maar ook de slachtoffers, welke die leelijke twijding gemaakt heeft, zijn talrijker dan vorige jaren. Maar wat geeft men er om? Of er al wat bloed aan het geld kleef, maakt weinig uit, en 76 reldmoorden zijn over een geheel seizoen niet een zooveel. Bovendien heeft men een voortreffelijk middel gevonden om de conculantie niet te ongerust te maken. Om van de zeilmoorden zoo weinig mogelijk te zien of te hooren, heeft men den weg naar de begrafenisplaats, die vroeger van Monte Carlo door Monaco ging, verlegd, zoodat de begrafenisplaats nu door Monaco noch door Coandania gaan. De bewoners van de hoofdstad Monaco zullen dus niet meer de lijfartien zien van die personen, die uit wanhoop over het verlies van hun geld zieleleven van het leven hebben beroofd, en zoo kan men genot blijven doorspelen en het bloedgeld blijven nemen. Schreit het niet, ten hemel! Eers aan Duitschland dat al deze speelhoelen in zijn gebied liet ophieven!
WINKEL.

Door Bunderen.

TWEE REUZEN.

DE AFRICAANSCH OLIFANT EN HET NULPAARD.
III (Stel).
Is de olifant een reus op het land, het rivier- of nijlpaard is een reus in het water. Alleen heeft het een breeder en plomper gestalte dan de eerste, alhoewel het in grootte en gewicht bij hem veel ten achter staat. Zijn bijna haarloos lichaam rust namelijk, als ware